

Dokumenttyp Handlingsplan	Ansvarig verksamhet Smittskydd Värmland	Version 3	Antal sidor 9
Dokumentägare Ingemar Hallén Smittskyddsläkare	Fastställare Ingemar Hallén Smittskyddsläkare	Giltig fr.o.m. 2019-11-07	Giltig t.o.m. 2021-10-29

Postförsändelse med misstänkt farligt ämne

Gäller för: Hälsa- och sjukvård

Innehållsförteckning

Syfte.....	2
Misstänkt farligt ämne	2
Målgrupp/aktörer.....	2
Första åtgärderna vid misstänkt försändelse	2
Första åtgärderna	2
Tidig bedömning och larmvägar	2
Polisen på platsen	3
Polisen – vakthavande befäl.....	3
Polisen – Nationella bombskyddet, NBS	3
Folkhälsomyndigheten	4
Handläggning av provsvar	4
Smittskyddsläkaren	5
Infektionsklinikerna	5
Sjukvården – TiB	7
Ambulans.....	7
Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen i berörd kommun.....	7
Hemsidor	8
Flödesschema aktörer vid hantering av postförsändelse med misstänkt farligt ämne.....	9

Syfte

Beskriva vilka aktörer som agerar i Värmland vid en försändelse med misstänkt farligt ämne samt kortfattat beskriva hur respektive aktör agerar och hur samverkan sker.

Misstänkt farligt ämne

Det kan gälla något farligt ämne inom CBRNE (kemiska (C), biologiska (B), radiologiska/nukleära (R/N) och explosiva (E) ämnen), antingen som pulver, vätska eller fast ämne.

Målgrupp/aktörer

Polisen, räddningstjänsten, Region Värmlands TiB, infektionskliniken, Folkhälsomyndigheten, ambulansen och smittskyddsläkaren.

Dessutom kan andra aktörer bli involverade beroende på misstanken om ämnet och vad provanalys visar.

Första åtgärderna vid misstänkt försändelse

Första åtgärderna

- Kontakta polisen via SOS Alarm 112.
- Öppna inte brevet, invänta polisen.
- Om brevet öppnats och visar sig innehålla misstänkt farligt ämne (gäller de som exponerats i samma rum):
  - Täck om möjligt brevet/ämnet med ett papper eller dylikt.
  - Ta av kläder som kommit i kontakt med ämnet och lägg i en hög på golvet i aktuellt utrymme.
  - Lämna rummet omgående och gå till närmaste toalett eller duschrum. Tvätta händer, ansikte, underarmar och andra exponerade kroppsdelar med tvål och vatten. Om möjligt duscha.
  - Stanna om möjligt på toalett eller i duschrum tills polisen ger andra direktiv.
  - Spärra av rummet tills besked om negativt provsvar säkrats.
  - Utrym om möjligt rummen utmed vägen till toalett eller duschrum och stäng eventuellt dörrar tills negativt provsvar säkrats.
  - Meddela närmaste chef eller säkerhetsansvarig så att inga fler går in i rummet.
  - Meddela närmaste chef eller säkerhetsansvarig att ventilationen ska stängas av.
  - Om toalett eller duschrum saknas, invänta polisen i ett annat närliggande rum (eller balkong, alternativt utomhus om vädret tillåter).
  - Följ polisens instruktioner (exponerad personal bör kunna åka hem efter sanering).

Tidig bedömning och larmvägar

- Polisen (VB) gör en initial bedömning om försändelsen innebär ett hot eller inte. Om polisen gör bedömningen att det är skarpt läge ("särskild händelse") kontaktas SOS Alarm 112 som larmar TiB (Region Värmland), räddningstjänst, ambulans och NLC. Se bilaga, sid 9. För detaljer se under respektive ansvarsområde.

Polisen på platsen

- Polisen besöker platsen och gör en bedömning enligt särskilda rutiner.
- Polisen ger instruktioner om handläggning enligt ovan.
- Om allvarligt hot (något mellanläge finns inte):
  - Gå inte in i rummet.
  - Se till att rummet är avspärrat.
  - Stäng om möjligt av ventilation om inte detta är gjort.
  - Lista exponerade personer och skicka listan till smittskyddsläkaren.
  - Polisen ansvarar för omhändertagandet av förslutna plastsäckar med de exponerades kläder. Vid behov kontaktas kommunen för hjälp med eventuellt klädbyte (se även nedan under räddningstjänst).

Polisen – vakthavande befäl

Vakthavande befäl bedömer om händelsen är att betrakta som en särskild händelse eller ej. Om så är fallet, se nedan.

- Beordra polispatrull till platsen.
- Kontakta tjänsteman i beredskap (TiB) i Region Värmland via SOS Alarm 112.
- Samverkan med räddningstjänst för livräddande personsanering av exponerade personer och insatspersonal.
- Kontakta bombtekniker och nationell förstärkningsresurs indikering (avancerad indikering, AI) för omhändertagande av brevet, samt TiB, MSB.
- AI nås via SOS Alarm 112 för vidarekoppling till insatsledningen på respektive räddningstjänst.
- Polis ansvarar för eventuell transport av prov till laboratorium, se nedan under Polisen – Nationella bombskyddet, NBS.

Polisen – Nationella bombskyddet, NBS

- Utför provtagning i den heta zonen.
- Fotodokumenterar och protokollerar egen insats samt vidtagna åtgärder.
- Analyserar de prover som tas och meddelar resultaten till polisiär chef eller beslutsfattare. Om polisen bedömer att utökad analys för kemiska (C) (inklusive toxinanalys) och radionukleära ämnen (RN) bör utföras, kontaktas också Nationellt forensiskt centrum (NFC) (tidigare Statens kriminaltekniska laboratorium, SKL) och eller Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI). (NFC har TiB på icke kontorstid.)

På uppdrag av polisiär beslutsfattare tas kontakt med TiB på Folkhälsomyndigheten om det vid insatsen framkommit information som gäller gränsöverskridande hot. Om det gäller analys av misstänkt farligt B-ämne så som antrax tas kontakt med Klinisk mikrobiolog i beredskap (KMIB).
- Avancerad indikeringsenhet (AI) gör eventuellt direktanalys av prover enligt särskilt PM.
- Ansvarar för att misstänkt biologiskt farligt B-ämne (misstänkt antrax) säkras i avsedd transportbehållare.
- Polisen ansvarar sedan för vidare transport av prov till Folkhälsomyndigheten och eventuellt ytterligare laboratorium. Provet bör vara fraktionerat, t.ex. endast pulver (0,5–5 ml). Om möjligt ska man undvika att skicka polisens bevismaterial, t.ex. det aktuella brevet.
- Samverkan med polischef på plats avseende polisiär dokumentation, ärendenummer och dokumentation av polisens/AI:s analys (avseende exempelvis frånvaro av explosivämnen och radiologisk analys) ska bifogas provet.

Om materialet ska skickas till Folkhälsomyndigheten så ansvarar NBS för dokumentation att det omhändertagna materialet har bedömts vara ofarligt för kemiska, radionukleära samt explosiva ämnen.

Folkhälsomyndigheten

- Folkhälsomyndighetens TiB är kontaktperson vid extern kommunikation som gäller information avseende gränsöverskridande hot inom ramen för internationella hälsoreglementet (IHR) och finns tillgänglig dygnet runt på 010-205 24 00, tonval 1.
- Folkhälsomyndigheten har 24 timmars beredskap (2 timmars inställetid) för beredskapsdiagnostik (B-ämnen).
- Folkhälsomyndighetens KMiB (Klinisk mikrobiolog i beredskap) är kontaktperson vid extern kommunikation gällande beredskapsdiagnostik och finns tillgänglig dygnet runt på 010-205 24 00, tonval 2.
- Provet behöver bedömas och eller testas negativ för CRNE av polisen/AI (=avancerad indikering) innan det skickas till Folkhälsomyndigheten.
- Meddelar smittskyddsläkaren när prov kommer.
- Hanterar provet avseende antrax enligt egna rutiner.
- Inom 12 timmar kan ett PCR-baserat preliminärt svar ges samt odlingsbaserat slutsvar inom 24 timmar efter provet anlänt Folkhälsomyndigheten.
- Eventuellt ytterligare B-analyser beställs via polisen, efter samråd med smittskyddsläkaren.
- Provet utsvaras enligt egna rutiner:
  - *Negativt prov:* Telefonsvar till vakthavande befäl på RLC och smittskyddsläkaren. Skriftligt svar skickas till RLC.
  - *Positivt prov:* Folkhälsomyndighetens KMiB ger telefonsvar till inremitterande vakthavande befäl på RLC, smittskyddsläkaren samt till myndighetens egna TiB. TiB vid Folkhälsomyndigheten informerar vidare övriga nationella och internationella aktörer.

Handläggning av provsvar

- *Information vid provresultat av kemisk analys*
När resultatet av de kemiska analyserna föreligger, samråder vakthavande befäl, räddningstjänsten och smittskyddsläkaren om fortsatt handläggning.
- *Information vid provresultat av biologisk analys*
Folkhälsomyndigheten informerar vakthavande befäl och smittskyddsläkaren om resultatet av den biologiska analysen.
  - Information vid **negativt provresultat** av biologisk analys: Vakthavande polisbefäl meddelar räddningstjänst, berörd verksamhetschef eller motsvarande, exponerade personer och eventuellt andra aktörer. Smittskyddsläkaren meddelar Region Värmlands TiB som kontaktar ambulanschef i beredskap (ACIB).
  - Information vid **positivt provresultat** av biologisk analys: Smittskyddsläkaren informerar Region Värmlands TiB och vakthavande befäl informerar räddningstjänst. Dessa aktörer samråder om fortsatt handläggning.

Smittskyddsläkaren

- I samråd med TiB – besluta om allvarlig händelse och eventuell höjning av beredskapsläge, om möjligt träffas fysiskt för samma lägesinformation.
- Vid en allvarlig händelse ingå i regional särskild sjukvårdsledning.
- Beslut om sanering av exponerade personer tas i samråd med räddningstjänsten. Om allvarligt hot enligt polisens bedömning (något mellanläge finns inte) ska exponerade personer saneras så snart som möjligt.
- Kontakta räddningstjänsten för livräddande personsanering (nås via SOS Alarm 112) av exponerade personer samt insatspersonal (eventuell sanering beslutas av smittskyddsläkaren, se nedan). Om exponerad person redan duschat med tvål och vatten behövs dock som regel ingen ytterligare sanering.
- Om beslut om fullständig personsanering tas, ska TiB i Region i Värmland (via SOS Alarm 112) alltid kontaktas. Fullständig personsanering utförs av sjukvårdspersonal på sjukhus.
- Etablera kontakt med Folkhälsomyndighetens TiB för gränsöverskridande hot inom ramen för IHR och KMiB när analys för B-ämnen så som antrax sker på Folkhälsomyndigheten. Båda dessa funktioner nås dygnet runt på telefon 010-205 24 00.
- Om positivt provsvar, informera i samverkan med TiB i Region Värmland, räddningstjänst, berörd verksamhetschef eller motsvarande, exponerade personer, ambulanspersonal och eventuellt andra aktörer.
- Etablera kontakt med bakjouren på infektionskliniken, Centralsjukhuset Karlstad (CSK) om positivt provsvar eller vid mycket stark misstanke.
- Vid positivt antraxsvar beslutas om att antibiotikaprofylax (ciprofloxacin eller annat alternativ) ska ges till exponerade personer inom 24 timmar efter exposition (effektueras via infektionskliniken).
- Vid positivt svar översänds listan över exponerade personer till bakjouren vid aktuell infektionsklinik.
- Om positivt svar, kontakta kommunens Miljö- och hälsoskyddsförvaltning via räddningschef i beredskap (RCB), som kan fatta beslut om sanering av lokaler.
- Om negativt provsvar städas rummet enligt fastighetsägarens gängse rutiner.

Infektionsklinikerna

- Vid positivt antraxprov ska infektionskliniken se till att exponerade personer får antibiotikaprofylax inom 24 timmar efter exposition. Rekommenderad profylax till vuxna är för närvarande ciprofloxacin 500 mg x 2 i 60 dagar (alternativt doxycyklin 100 mg x 2 eller amoxicillin 500 mg x 3 om stammen är känslig). Kontakta infektionsbakjouren och vid behov barnklinikens bakjour.
- Exponerade personer ska ha genomgått personsanering enligt gängse rutin, CRBNE innan fortsatt vårdomhändertagande inom sjukhuset.
- Om person ska tas om hand på infektionsklinik på misstanke om biologisk smitta och personen inte är personsanerad så är en reservlösning att infektionsklinikens personal med skyddsutrustning tar hand om personen. Skyddsutrustning ska då vara visir, andningsskydd FFP3, plastförkläde med lång ärm och handskar.

Räddningstjänsten

Samverka med polis och sjukvård

Följ ordinarie rutiner vid insats mot farliga ämnen, CBRNE. Beakta att det är en brottslig handling.

- Se beslutsstöd RIB, Åtgärdskalendern.

Om räddningstjänsten är först på plats

- Avspärra och utrym olycksplatsen. Initialt riskområde 50 meter.
- Gör en livräddande insats.
- Utför livräddande sanering på kontaminerade personer.
- Genomför vid behov sanering av egen personal.
- Frys läget i avvaktan på polis.

Att beakta vid händelse med misstänkt farligt ämne (antraxsporer i pulverbrev)

- Antraxsporer UN nr. 2814 se RIB.
- Livräddning. Skydds nivå: Branddräkt och tryckluftsapparat. Dräkten kan behöva saneras efteråt.
- Kontaminerade personer saneras på plats med tvål och varmt vatten, vilket sker efter kontakt med smittskyddsläkaren. Om exponerad person redan duschat med tvål och vatten behövs ingen ytterligare sanering.
- Kläder och andra tillhörigheter försluts i dubbla plasticsäckar.
- Fortsatt insats. Riskområde inomhus med stängd ventilation, samma rum eller 5 m. Beakta att pulvret kan ha spridits av kontaminerade personer.
- Skydds nivå fortsatt insats: Kemskyddsdräkt och tryckluftsapparat, alternativt engångsdräkt (kategori 3, typ 3) och filtermask (P3 helmask).
- Sanera personal och utrustning.
  - Om kemskyddsdräkt använts ska den saneras utvändigt med desinfektionsmedel (jämför sista stycket).
  - Om annan klädsel använts: Ta av förorenade kläder och lägg i täta plasticsäckar (kläderna ska sedan tvättas).
  - Personalen ska duscha och tvätta sig med tvål och vatten.
  - Sanering av utrustning. Ett av huvudalternativen är spädd klorlösning alternativt kommersiellt tillgängliga klordukar. Beslut om hur desinfektion utförs görs i samråd med smittskyddsläkaren och är beroende av situation, miljö och utrustning.

Sjukvården – TiB

- Tjänsteman i beredskap (TiB) informerar smittskyddsläkaren via Region Värmlands telefonväxel
- Vid misstänkt allvarlig händelse om möjligt träffas fysiskt för samma lägesbild. Ställningstagande till beredskapsläge.
- Om förhöjd beredskap kalla in särskild sjukvårdsledning och följ checklista för CBRNE.
- TiB informerar ambulanschef i beredskap (ACIB) samt akutmottagningarna.
- TiB kommunicerar med RLC och smittskyddsläkare och sjukvårdsledare i skadeområdet.
- Fasta saneringsenheter finns på Centralsjukhuset Karlstad, Arvika och Torsby sjukhus.
- Personlig skyddsutrustning (skyddsdräkt 08 inklusive andningsskydd), finns inom ambulansorganisationen och på akutmottagningarna.
- Smittskyddsläkaren fattar beslut om sanering av drabbade ska genomföras om misstanken om biologisk smitta inte har kunnat avskrivas.
- Sjukvården ansvarar för den fullständiga personsaneringen efter det att räddningstjänsten genomfört livräddande personsanering, efter beslut av smittskyddsläkaren.

Ambulans

- Ambulanschef i beredskap informeras av ambulansdirigent på SOS Alarm, Region Värmlands TiB eller egen ambulanspersonal.
- Gemensam talgrupp via Raket. Sjukvårdsledning enligt PS-konceptet.
- Säker färdväg/brytpunkt.
- Vindruterappport/verifieringsrapport.
- Skapa samband/ledningsfunktion ihop med övriga aktörer.
- Etablera tidig kontakt med TiB!
- TiB kontaktar smittskyddsläkare alternativt infektionsbakjour för att sedan återkomma till sjukvårdsledaren för hjälp med behandling/saneringsnivå.
TiB kontaktar även ambulanschef i beredskap och akutmottagning enligt checklista.
- Gör alltid livräddande sanering (avklädning, eventuell avspolning) innan den drabbade går/tas till uppsamlingsplatsen.
- Avgör skyddsnivå efter samtal med TiB och i samråd med Räddningsledaren. Särskild skyddsnivå för ambulanspersonal är oftast ej nödvändig om livräddande sanering gjorts på plats. Om kontakt med patient för livräddande sanering gjorts – använd skyddsmask 90 inklusive skyddsdräkt.
- I de fall drabbade ska transporteras till sjukhus ska detta ske enligt direktiv från smittskyddsläkaren.
- Larma mottagande akutmottagning, stanna utanför och gå in via saneringsingången för fullständig personsanering.

Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen i berörd kommun

- Kan – om positivt prov – besluta om sanering av lokaler, om detta inte görs på frivillig väg.
- Kontaktas via kommunens TiB eller motsvarande.

Hemsidor

(sök på antrax/anthrax)

- www.folkhalsomyndigheten.se
- www.socialstyrelsen.se
- www.smittskyddstockholm.se
- www.smittskyddvarmland.se
- www.krisinformation.se
- www.who.int/csr
- www.cdc.gov
- www.gov.uk/government/organisations/public-health-england

Medverkande författare

Smittskydd Värmland

Ingemar Hallén

Polisen

Jesper Lindström

Räddningstjänsten Värmland

Björn Johansson

Thomas Hörnsten

Ambulansen Region Värmland

Johan Trulsson

Beredskapssamordnare Region Värmland

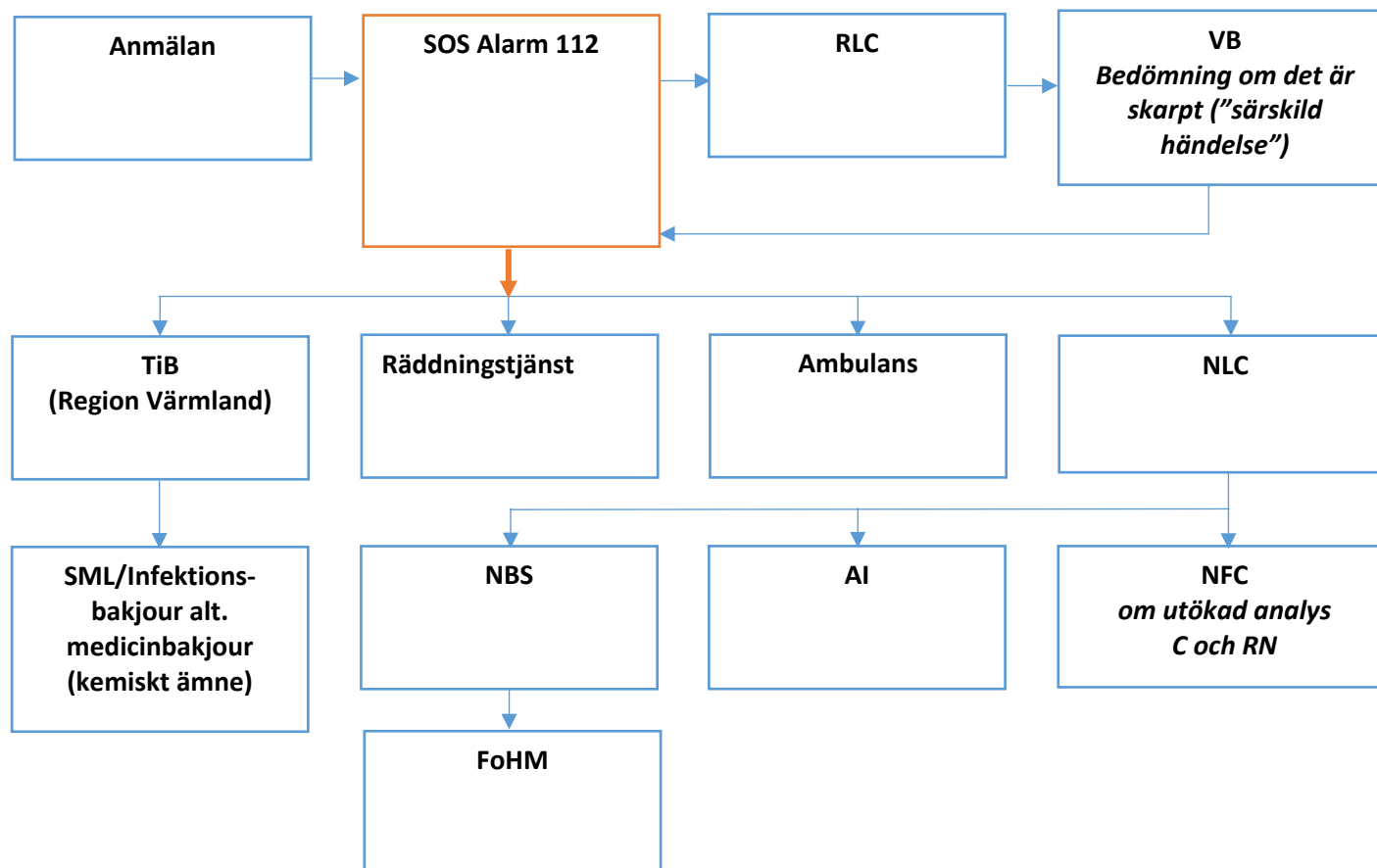
Anette Axelsson Juul

Dokumentet är avstämt med Pontus Jureen, Folkhälsomyndigheten, och Thomas Ahlqvist, infektionskliniken, Centralsjukhuset Karlstad.

Dokumentet är utarbetat av: Ingemar Hallén samt medverkande författare, se ovan

Flödesschema aktörer vid hantering av postförsändelse med misstänkt farligt ämne

AI – Avancerad indikering
C – Kemiskt ämne
FoHM – Folkhälsomyndigheten
NBS – Nationella bombskyddet
NFC – Nationellt forensiskt center
NLC – Nationell ledningscentral
RLC – Regional ledningscentral (Polismyndigheten)
RN – Radionukleärt
TiB – Regional Tjänsteman i beredskap
SML – Smittskyddsläkaren
VB – Vakthavande befäl (Polismyndigheten)